

ნეს აგრეთვე პარტიკულად, ხოლო დანაწილებით სავაჭროდ: სახლები თანაჲსი მოქალაქეობით, ჭურბი და მარნა, სიყუ უბლები და სასიძინებელი მტკრად იქცა და ჩანთაჲ უსწრებელი. დანგრეული ადგილი სიკრდით იქნება სიმა ოთხ-კუთხანი ვერსი. შუგულებზედაა გამოიღონეს კარბი, იეს სად მისასხობდა, და კარბი, იეს უკრავივე არეული და გაცხელდალია ერთმანეთში... აღარ დაწინაობ, არამედ თუ სისხან-სათუ, სი, არამედ სახლსი დასადგეული ალა გიც, რომ შესილენ შემდგომისათვის დასახლებაჲ ამ გაუფრუდებულ ხალხს დასრუბით თავი შეფრუდებული აჭით შე-წარმოებაჲს.

ადგილამის გვარამბი, რომელსაც ჩვეულებრივ მთელი მიწათის სოფლის მცხოვრებლები იმდრან, ღვინობაჲ და ქვიფონაჲ, ეს გაუფრუდებულ ხალხს, რიცხვით 130-დან 150-დე ხუდი გულად ხელდაწყოხილია და დასადგებულ ოსტრის და რუბით დასადგომადენს თავისი უსწრება და უსწრებელი დღე-კანდაღს და მომავლს ცხოვრებაჲს!

ჩემს ამ უკრამბი მოკრანს შორანის მამარს უფროსის გამოგზავნილი მოხელე და ადგილობრივი ზოქაქაქი. მათის შეფრუდებით დასადგებულის ურამა-მირაჲა ქონისი თვისი შესდგა 89,651 მ. და 50 კან. თუ სასწრაფო სადამდე მთა შექმნაჲ არ მიყრბი სიმ-შეღით დასარტებანს!

რამდენი მოსახლე, ამ დანგრეულ ადგილამის მცხოვრებ მცხოვრებნი, მიკლას აგრეთვე უბედურებაჲს; მთელი ამითი ადგილ-მთელიც დასახლდა და თანდათან ქვეით იქცა.

დღითი ლონდონი,

31 მარტს, 1896 წ.

ჩინი დღიური.

III

როდესაც ინტელიგენციის უსახებე ვერტი წარსულ ნომრებში, თვალ-წინ ქუთაისი მიდგა. საქართველოს მეორე დედაქალაქი, როგორც მოგვსენებათ, ქართველ ინტელიგენტთა ბუდეა, იქ ცხოვრებს, მსახურებს, იღვწის ბევრი ქართველი განათლებული პირი, დიდძალი ახალი

სავე გვერდზე ასე იწყებს: „მისამდე წოდება დღეს საფრანგეთში აღარ არსებობს. როგორც საქმით ისე სახელით ის 1789 წლის დიდ სოციალურ განახლებაში გაქრა. მაგრამ ამ მესამედ და უკანასკნელ წოდებამ ისეთი როლი ითამაშა, რის სიდიადე დიდხანს დავარდული იყო აღამიანათვის და მხოლოდ დღეს ცველასათვის ჰქუარა. მისი ისტორია არის ჩვენი სამოქალაქო განვითარების და წინსვლის ისტორია. მან შესცვალა ძველი არეული წეს-ჩვეულებანი, კანონები და პირობები, რაცია დანგრეულ რომმა გვიანდერდა და მით მაგერი გაამეფა დღევანდელი რიგინაობა, ერთობა და თავისუფლება. ამ ძველი ხნის განამავლობაში ჩვენ ვხედავთ, თუ როგორ წელ ნელა გაღ-რომბელთა, გაღვრეთათ და ბოლოს ფრანგთა დაჩაგრეთა და უმდაბლესი წოდება იწვეს მალა და ხელთ იგდებს პოლიტიკურ და მოქალაქობრივ უფლებებს ამ ძველა-მოსოლ მსოფლიოში თანდათან დანაგრი ყოველნარი ძალ-მომხრებითი და უსამარ-თლო უთანასწორობა: პატრონი და მონა, გამარჯვებული და დამარცხებული, ბატონი და ყმა და მათ ალა-

გაზღობა. მოსალოდნელი იყო, რომ მათი წყალობით ქუთაისში ცხოვრება დღეს და გდმოდღეს, რომ იქ იწყება და გვირგვინდება ბევრი რამ სასარგებლო ჩვენის ცხოვრებისათვის, ჩვენი ზრდისათვის. დიდი უმეტესობა განათლებულთა, თუ ცველა არა, სოფლის შვილია; თუ მთა სხვა-და-სხვა მიზნისა გამო სოფელში იხები ვერ მოიკიდეს და ქალაქადილის დაბინავდნენ, იქ მიიქცუნდა ვაჭრინა, ვაჭრინებითა ინტელიგენტური და ერისთვის სასარგებლო საქმე. მაგრამ დაუკვირდით ქუთაისს და თქვენ ვერცხვირებით მოგვიყვანათ იქაური ცხოვრების მიუთავრებელი, ისეთი წყნარი, ისეთი უნაყოფო ცხოვრება დაუკვირებელია, რომ ნამდვილი არ იყოს. არც ერთს ქართულ საქმეში ისინი მონაწილეობას არ იღებენ, არაფრისთვის არ სტყვიან გული! „წარს-კითხვის გამავრცელებული საზოგადოება“, „ღრამბატული საზოგადოება“, ქართული ლიტერატურა, სავანებო-რამ გარემოება ქართულ ცხოვრებაში, რაც გინდათ აიღეთ, არსად ქუთათურ ინტელიგენტთა კვალი არ აჩნია. მე არას ვიზომბ მთ სკუთარ ინიციატივის შესახებ, ამ შხრით იმათ კარგად დახატეს სრული უძღურება... ბაქოს, განჯის, ვლადიკავკაის ერთი მუჷა ქართველობა მეტსენერგისა და მეტს სოციალეს ინეს, დღე ქუთაისის განათლებული საზოგადოება... მე არას ვიტყვი ძველ—შესამოცე წლებს—თაობის ქუთათურ წარმომადგენელთა შესახებ: თუ ჩვენმა ქვეყანამ ამ 30 წლის განმავლობაში წინ წაიწია, ამაში ამავე მთაც მიუღღისთ. სამწუხარო სანა-ბავი 80—90 წლების ინტელიგენტთა, რომლის გამოსვლა საზოგადოებასაპარტზე არაფრით არ აღბეჭდილა და აზოფრით არგია ჩვენს ქვეყანას...

აი იმერეთის დღევანდელს სავანებო მდგომარეობაშიც ასეთივე უძღურება გამოიჩინა ქუთაისის ინტელიგენტთა. კომიტეტის დაარსება, ეს დახმარების საქმის დასაწყისი მხოლოდ, მოხდა ერთის-ორის კერა

გას იყვანა ერთი ხალხი, ერთი ცველასათვის კანონი, ერთი თავისუფალი და ბატონი ერთა... ამ ნაირად ამ მესამე წოდების მოძრაობა დაღვეანელი ცივილიზაციის მოძრაობაა. მისი აღორძინება დღევანდელი ურთიერთობის აღორძინებაა. რა ნაირად იმოძრავე მესამე წოდებამ რაში გამოიხატა ეს პროცესი? საშუალო საუკუნეებში თვითოგული ხალხი დაყოფილია რამოდენიმე ნაწილად, თვითიულ ნაწილს ფლობს საკუთარი მიწისი, სამთავროს შეადგენს სოფელთა და ხეობათა ჯგუფი. თვითოგული ამთავარი ქვეყნებზეარება საკუთარ ბატონს, ამ სხიოთა, საბატონოთა კრება შეადგენს სამთავროს, ხოლო სამთავროთა კრება მსოფლიოს. მეფე სახელად არსებობს, მაგრამ საქმით ის მთავარს არ აღემატება. Roi de France მეფე საფრანგეთისა—მხოლოდ ტიტულია, უფლები კი იმდენი აქვს, რამდენიც ბურჷკონის, გინდ ბრეტონის მთავარს. ის პირველია თანასწორთა შორის, როცა მთავრები შეიყრებიან, მეფე თანვეჯდომარეობს, ხოლო დამოუკიდებელი სამეფო პოლიტიკის არ აწარმოებს. ვისაც მეტი მამუ-

პირის წყალობით, ინტელიგენციის აქ არავითარი წილი არ უღვეს. ახალგაზრდა ჩვეულებრივად დაიარკება კანკლარობებში, სასამართლო-რეზი, თავისუფლად დროს ჩვეულებრივად „მრავალ ემიგრანტ“ გაიძახის! მე განვედ დავიარე აქუური ქარა თული რედაქციის და ვითობი—ვინ არიან ეს კონსპირატორები სოფლის დაზარალებულების შესახებ? ვამოვლავ, რომ იწერებინან სოფლის მასწავლებლები, მღვდლები და შემთხვევით სოფელში მყოფნი. ვამოვლავ, რომ ამ შემთხვევითი კონსპირატორების წყალობით თითქმის შეუძლებელია არსი მომხდარ უბედურების ნამდვილი და სწორი სურათი წარმოადინოს კაცმა. როგორც ვიცით, ყველაზედ უფრო დიდი უბედურება იმერეთის ეწვია და იმერეთის დედაქალაქის ინტელიგენტთა იმდენი ეწერება, იმდენი ხალხისადმი სიყვარულიც ვერ გამოიჩინა, რომ ქვეყნისათვის რეგანად ეგწერა მინიც, თუ რა მოხდა მის გარეშეში!

დასრულებულს კომიტეტებს დიდი სურვილი აქვთ, დაწარმოებოთ—სად და ვინ უფრო სეკიაროებს „შველას, სურვილი აქვთ, ახალგაზრდა ინტელიგენტთა შემოქმედით ცოტათი მიიქც თვალ-უყური აღვეწინ შემოწერულეობა განაწილებას, მაგრამ წარმოადინეთ, მთ არ იციან—ვის მიმართობ, მათ არ იციან, ისურვებს თუ არა ქართული ინტელიგენტთა ორისადმი თვით მიიქც ვისახუროს თავის აღმზღველს, თავის მარტენელს და დღეს უბედურებამი მყოფ უმტკროს მომძიოთ...

კომიტეტების წევრები ამბობენ, დავიკადლოთ მალე სტუდენტები ჩამოვლენ და ისინი გვიშველიანო. დავიკადლოთ, მაგრამ მე, სწორეთ მოგახსნოთ, არც იმათ იმედ მაქვს...

უცხოეთი

ინგლისი. 26 მარტს ირლანდიის დედაქალაქში, დუბლინში, მოხდა

ლი აქვს, მას მეტი პური, ღვინო, ზორკი ე. ი. მეტი სასმელ-საჭედი აქვს და მკამსადამე მეტი ხალხის შენახვა შეუძლია; გერმანიის ერთ მებატონის ოჯახში ყოველ-დღე ვადა-ათი თასი კაცი სადილობდა. სამაგიეროდ ის ისე გაძლიერებული იყო, რომ მეფეს ვინდ ვადაყენებდა და გინდ დამატკიცებდა, როსთვისაც ეწოლა Künigsmacher მეფის მკეთებელი. მეფე მხოლოდ ერთი დიდი მემამულეა და მეტი არაფერი. ასეთ დანაწილებაში, რასაკვირველია, ნაციონალური იდეა, ნაციონალური თვით ცნობიერება და თვით ნაციაც არ არსებობს. ყველა ქსეყოფილდება თავის ოჯახის და კუთხის ნაწარმოებით. მას არაფერი არ აძიულებს მიმოსვლის, ვაცნობ-განვითარებისათვის. შრომის განაწილება თითქმის არ არსებობს. ამიტომ თვითიული იცავს თავისი კუთხის ანტერესებს. ამის იქით რაც მოხდება—ეს მას არ აინტერესებს. აქ აღმნიანის გონება ვიწროდ შემოფარებულია, მივილი მისი აზროვნება მის სოფლის საზღვარს არ გასცილებდა. მთელი ქვეყანა—ეს მისი სოფელია, მისი სოფელი—ეს მთელი ქვეყანა. (რუსები ქვეყანას და სოფელს

ირლანდიის ნაციონალისტთა კრება, რომელზედაც პარნელისტთა მეთაურმა—ჯონ რედფორდმა წარმოსთქვა სიტყვა ირლანდიის მდგომარეობის შესახებ ახლანდელ სამინისტროს გამგეობის დროს. სანამ კონსერვატორთა სამინისტრო სახელმწიფოს მართვა-გამგეობას ჩაიგდებდა ხელში, სიტყვა ორატორმა, ის გვეუბნობოდა, რომ ჰომბრულის მეტს, ყოველფერს დაუთმოთბო ირლანდიელთა. მაგრამ ავტო წელიწადი გადის, სამინისტროს-კი არაფერი არ გაუკეთებია ირლანდიისათვის. სამინისტრომ ამდენხანს არ აბატია ირლანდიის პოლიტიკურ დანაშავეთ, თუცა პარლამენტის უმრავლესობა თანახმა იყო ამნისტიის გამოცხადებისა. სამინისტრო აქამომდე ყურადღებას არ აქცევს ფერმერთა, მოიჯარადრეთა უნუგეშო მდგომარეობასაო. მაგრამ, განაგრძო ორატორმა, თუ მთავრობა შემოუბრუნებს დაპირებულს ცრცელს კანონს ირლანდიის მიულ-მულობელობის შესახებ, სამინისტრო ნდობას დაიბასებურებს და ირლანდიის მართვა გამგეობის საქმეს გამოაყუყობს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ირლანდია ისევ აღშფოთდება და ირლანდიის პარტიები ბრძოლას დაიწყებენ კონსერვატორთა მთავრობასთანაო.

იტალია და აბაშეთი. ამ ქამად მენფლიკი თავის ჯარებით მასკოლში სდგას. რას მანგრა და არს ალუბაკი საზღვრებზედ არიან; მათ ჰყავს 20 თასი ჯარი, ამაშენი უტყდინ, თუ რა მიმართულებას მიიღებს მოლაპარაკება და თუ საჭიროება მოითხოვს, მაშინვე იტალიელთა წინააღმდეგ დაიძვრან.

შარნალ-გაზთიმბიდა და ვინგანიდა

ამოკრებილი ამბები.

—რა იყო მიზეზი გერმანიის გამარჯვებისა და საფრანგეთის დამარცხებისა,—ეს ესლა გამოჩვეულია გერმანიის სამხედრო მეცნიერებანი. იმათის აზრით ვამდის, რომ ყველა, საქა გერმანიელს სამოხრად შეხვდნენ ფრანგებს 1870 წლის ომის დროს, გერმანი-

ეთლიდანვე სახელს უწოდებენ—**მიქსი**) ეკონომიური და პოლიტიკური დამოუკიდებლობა—აი ამ ხანის საზოგადო. ხასიათი. ასეთ პირობებში, ომის დროს მებატონებს შეუძლია მთავარს არ მიეხმაროს და მთავარი იმეფს. ამის გამო მეფე იძულებულია სათათბიროდ მთავრობა და მებატონეთა კრება მოიწვიოს და დახმარება სთხოვოს. აქ ის არ უარს ამ პირობას მიიღებს. ასევე იქველა მთავარი ხელმეფის მებატონეთა მიმართ. რადგანაც ბატონები ორ ნაირია—საერო და სასულიერო—ამისთვის კრებაზე ორივე წოდების წარმომადგენლნი ესწრებიან. ხოლო მე-XIII—XIV საუკუნეებდან, როცა ქალაქები ცოტაოდნად გაიზარდნენ, კრებზე მოქალაქეთა ანუ ბურჷვლეთა (გერმანულ ნიშნავს მთქალაქებს, სიტყვა Bourგ—პატარა ქალაქი, დანა) ბურჷვლეთა წარმომადგენელიც მოდიან. უკანასკნელიც პირველია არ მოსწონდათ, ხარჯი მოკედის და დროც გვეკარგებოდა. ასე, რომ მეფემ განსაკუთრებითი კანონი გამოსცა: ის ქალაქი, რომელიც თავის წარმომადგენელთ არ გამოგზავნის, კუთხის გადიხილსო. ეს დიდად საყურადღე-

წელიც მეტი ყოფილა წესებებითა ყოინა გებზე და ამიტომ ვერცხვირდნენ. ვინცნერბრუტონ ომში ფრანგთა ჯარი ყოფილა სულ 4,650 კაცი 18-ს ხარბანითა, მათ თანდასთან 44,000 გერმანიელი 72 ხარბანითა. ერთნაირ ომში 89,500 კაცი ქვეითი ჯარი გერმანიისა ყოფილა, 7,700 ცხენისანი და 340 ხარბანანი ჰქონიათ. ამ გერმანარბლობად პირტი ჰქონიათ, ამ გერმანარბობა მაქსამონი, რომელსაც 32,000 ქვეითი ჯარი ჰყოლია, 4,800 ცხენისანი და 130 ხარბანანი ჰქონია. სპიკრისი მალალები წართვეს გერმანიელმა ფრანგებს მარნ, რომელსაც ფრანგებს ჰყოლია 24,000 კაცი და 70 ხარბანანი ჰქონიათ და გერმანიელთა ყოფილად 38,400 კაცი 120 ხარბანანთა. იმ დღეს ომში, რომელიც მივილი ორ დღე იყო გრაველიტის და სენპრიეში გვერდითი ჰყვანდა 166,000 კაცი ქვეითი ჯარი, 20,000 კაცი ცხენისანი და 730 ხარბანანი ჰქონდათ. ამათეომბოდა მთელი ორი დღე 89,500 საფრანგეთის ქვეითი ჯარი და 13,000 ცხენისანი 520 ხარბანანთა, სედანის ომში საფრანგეთის ჯარი იყო სულ 90,000 კაცი და გერმანიელი 138,500 კაცი ქვეითი და 22,000 ცხენისანი 700 ხარბანანთა. (6.)

—რასა მთავრავს პეტერბურგი თავისი მკვიდრთა სწავლა-განათლებისათვის, ამის პასუხი შარნალ-გაზთიმბიდას ამ სახით: ამის მთავრეს წელიწადში (1881—1893 წ.) იმ ხარჯზე, თითქმის ერთი-სამდ იმტა, სახელდობრ, 245,948 მანეთიდან იტყა 649,856 მანეთამდე. 1881 წ. ქალაქის პირველ დაწესებულს სასწავლებლო სულ 88 ყოფილა, 1894 წელს 300 ყამდა. უკანასკნელმა სტატისტიკამ პეტერბურგისამ გამოქვეყნა, რომ პეტერბურგში 15,000 მზოგა ხნით 7—12 წლამდე, რომელზედ არსად არა სწავლობდა და სკოლებ გარედ არიან დაგვეუბლით.

მთაბრის მბინანი.

„გულის-თქმა“, რომელიც წარმოადინა გუშინ-წინ ქართულმა დრამატულმა დასმა, მეტად უწრა, ულსაზოთ, უმნიაროს და ყოველს იმანდვილეს, ყოველს ხელოვნებას მოკლებული პიესაა, არტისტები გუენებზედ ვერ იყვნენ, როლები ჩვეულებრივად არ იცოდნენ და ხეირიანად ვერ ასრულებდნენ როლებს. მიუხედავად ასეთი ხელის შემწეული გარემოებისა. ალექსევე-მესხიშვილი საუცხოველია რომ იყო და ისეთი წუთებიც გავაგებარებია თავისი შეუ-

მო იყო მეფისათვის, რადგანაც ქალაქისგან გადასახლს ვერ აიღებდა მოქალაქეთა ნება დაუთრევლათ. კრებაზე) თვითიული წარმომადგენელი მხოლოდ თავის კუთხის სარგებლობას იცავდა. ბატონს სახეში ჰქონდა თავის საბატონო, მთავარს სამთავრო, და მოქალაქეს ქალაქი. ეს ვიწრო, პრივილეგიული პარტიობაა. თუ მათი ინტერესი ერთმანერთს ეწინააღმდეგებოდა, განაწინიც ვერ შედგებოდა. ამ შემთხვევაში ტყდობა ომ და ძლიერი იმარჯვებს. ეს ღონის სამართალია.

ამნაირად, ხალხის დანაწილება ეკონომიურად, პოლიტიკურად, იუ-

1) ასეთ კრებას საფრანგეთში ერქვა ორი სახელია: სათავროს—Etats provinciaux, სემფლის—Etats generaux გერმანიაში Landtag და Reichstag. რუსეთში Земский съездეს და გერია Воярская дума. ჩვენ-შთაც იყო ასეთი კრებები, ხოლო არ ვიცი, რა სახელი ერქვა, და იყო რაიმე განსაზღვრული წესები ამისთვის, თუ არა. მაგ. ირალა მთავრ თავის ორგულებს თვითოგო-კი არ ამართლებს, არამედ კრებას იწვევს და დიდუფრედ ასამართლებს. ცხელია, ჩვენს მეფეს, როგორც ეს ვეროპის საშუალო საუკუნის მეფეა, ფართო დამოუკიდებელი პოლიტიკის და მსაჯულების წარმოება არ შეეკლია.

დარბეულის თამაშით, რომელიც იშვიათია ხოლმე ჩვენის თეატრის ისტორიაში. სცენა მკვლევარისა სანაგალოთად აღსრულა, ყოველივე ფსიქოლოგიური მომენტე შეესწავლა არტისტს და საშინელს შთაბეჭდილებას ატარებდა დაკვირვებულთა. გატაცებული თამაში. მეტად კარგი იყო აგრეთვე ბანი გელდენროვი, რომელმაც საზოგადოების აღტაცებული ტარის ცემა გამოიწვია მებერი კოლაკოვინის როლის თამაშით. ანა უშვად რა ბ. შთაბეჭდილობა. ხალხი ბლომად დაესწრა.

ერთი უნდა შევინათო საზოგადოებრივ ჩვენს არტისტებს: სრულიად არ იციან როლები და ქართული ლაზარაკი. როცა ისინი ლაზარაკებენ, ანუ გგონია, უცხოელები თამაშობენ, რომელსაც დიდი ხანი არ არის რაც ქართული შეესწავლიათ. როლებს უცოდნობა არ უნდა იყოს მიზეზი ენის კანონების დაცვისთვის და უცნაურად ლაზარაკისა.

მცირე შენიშვნა.

ბევრი მეტიობა წერილით, თუ სიტყვებით: ჩვენი, ეგრეთ წოდებული, მეგობრეშემთა პირველი ამხანაგობა ქუთაისის გუბერნიის მართლად შეუერთდა გურიაში დაბრუნებულს, თუ დასაბრუნებელს ამხანაგობას, „შუამავალსო“? ვინაიდან ჩვენი ამხანაგობის წევრთა (დღეს 500 მეტია) არ შემოიღია სათავადაზო მივადინო ცნობა ამ მათთვის საინტერესო საგანზე, ამიტომ უმორჩილესად ვთხოვ, იყვიროს „პატრულებს რედაქციის დამბეჭდვლის მცირე შენიშვნა, ხოლო სხვა ჩვენს დავალებს ვისთხოვ იქნა დაბეჭდვას. მე ვინაიდან ობერტეატში 17 მარტს, იქ ბ. კ. თავ—ძას სახელი შეკრება 20—30 პატრულებში პირნი იქაურს საზოგადოებისა. მე მათ მოკლეთ გადავლი მოქმედება

და მიზანი „მეგობრეშემთა ამხანაგობის“ და ვინაიდან ობერტეატის ამხანაგობას „შუამავალს“ განვჩინებთ, მე ვთხოვ მათ, რომ ამ საქმეში ერთად გვემოქმედნენ, რათა—სხვათა შორის—ხალხის ნაშრომის გარეშევერებ გაყიდვას იარს ამხანაგობის მტრობაზე არ გავფიქრო. ერთმანეთისათვის და აწვევის ნაცვლით, არ დავეცო ფსიხი ნაწარმოებისა, თანახმან მოძღვრებისა: ავირც მითხრან არ არს, ის მტერ ჩვენდა არს, „საკუროა ერთობა ამ საქმეში-მეტი... როლი ამხანაგობის გაერთიანებზე ჩვენს არტისტთა მოვლენა ბასს, რაგან „შუამავალს“ და „მეგობრეშემთა ამხანაგობას“ სხვა და სხვა მიზანი აქვს, და შესაძლო არის, ერთი არტისტობადს და მეორეს, რუეთუ პირველი განგებ არ მოინდომებდა მეორის ხელის შეშლას. მეც იმის მოხერხებელი ვიყავი, რომ „შუამავალს“ წვერთა ხელი მოემართათ „მეგობრეშემთა ამხანაგობისათვის“, რათა ამ ამხანაგობას გურიაშიც მოელოვა წვერნი და ამითი საზოგადოება მისცემოდა აქაც განყოფილების განხრისათვის, პარკის სახმობისა, ძაფის ლეხისა და ქაოვის სამავალითა ქარხნის დაარსებისათვის. შევიძინებოთ კითხვები, თუ რა დამოკიდებულება უნდა ყოფილიყო სხვა-და-სხვა მხარის წევრთა შორის, როგორ უნდა მივლით მათ მონაწილეობა საზოგადო კრებებში, აერჩიათ მმართველი და საზოგადოდ გარდუწყვეტილი საზოგადო კითხვები ამხანაგობის მართვა-გამგობისა. *)

*) მეგობრეშემთა ამხანაგობა დღეს მოქმედებს ნორტაული პირადით და ამ მოკლედ ხანში წარადგენს შემეშვებულ წესებსა ქუთაისის ვანყოფინაში კაცობის სა-მიმართლო სამეურნეო საზოგადოების სა-ბოლოდ განახლებლად და წარსაღვეთი უმაღლეს მოთვრამასთან და დასამტკიცებლად.

6. წ.

როცა ამ აზრის თანახმა გახდა ყველა იქ დამსწრენი, მთელი კრებიდან ერთობ-ობა პირმა განაცხადა, რომ „შუამავალს“ ცალკე შემოსვლა (20 მან. ლირს ზაი) და „მეგობრეშემთა ამხანაგობაში“ ცალკე (ზაი 10 მან.) ჩვენში ბევრად არ შეეძლებოდა... ამიტომ ისევე და ისევე წამოაყენეს კითხვა „შეერთების“ შესახებ. მე იძულებულ შევიქნე არ გავეიტეტებოდი იქნა და საქმის უკედ ვაშორებოდა დავთანხმებოდი მათს წინადადებას; გავგუი ყველას იქ დამსწრეთა, თუ რაში გამოიხატებოდა ეს „შეერთება“ და რა ცვლილებას მოითხოვდა მეგობრეშემთა ამხანაგობის წესდებაში. გამოვდა, რომ მეგობრეშემთა ამხანაგობას უნდა დაეურქვას პირველი სამეურნელო ამხანაგობა ქუთაისის გუბერნიისა და მეგობრეშემთა და ქაოვის საქმის განვითარების გარდა მას უნდა იზრუნოს საზოგადოებრივ ურბოების ყველა დარგის განვითარებისათვის. მე ეს ყოველივე ბევრის გამოკლებად მივჩინე და ამიტომ აღუთქვი იმ პირთა, რომ ამასვე ჩემი დამოკიდებითი სიტუა შემეტყობინებია ცოტა მოფიქრებისა და სხეუბთანაც დაითვისის შემდეგ. მართლაც სამი დღის შემდეგ, 21 მარტს, ამ გვარ „შეერთებაზე“ გადაჭრილი უარი მოგახსენებ ბ. კ. თავ—ძას, რომ მისთვისაც იმავე 21 მარტს გამოვზავნილი წერილი მივიღე; ისიც დარწმუნებულა, რომ სრულითა საკურო არ არის მეგობრეშემთა ამხანაგობად სახელი და მიზანი შეიცვალა.

ასე და ამნაირთა, „შუამავალი“ შეუამაღლები დარჩება, ხოლო მეგობრეშემთა ამხანაგობა კი ეტლებზე გურიში განყოფილება განხრის წესდება და კიდევ მოახერხებს ამას, თუ თითონ გურიის საზოგადო მოღვაწენი მოინდომებენ და ხელს შეუწყობენ.

მოგახსენებრა ამას ყოველივეს,

როგორც მეგობრეშემთა ამხანაგობის წევრთა, ისე ყველას, ვისაც გული შესტკია ჩვენში ამგვარი საქმისათვის, უმორჩილესად ვთხოვ დასახმარება აღმოვიჩინოთ სიტყვით და საქმით: გავცნო და გავინა საზოგადოებრა ჩვენი ამხანაგობის საქმეთა მსვლელობას და გავზარდოვო მას წვერნი, რომ ამით საზოგადოებრა მითითებს ჩვენში გოგხსნათ ამხანაგობის განყოფილებანი, ავიწით იქ პარკის ფსები, შევასწავლოთ მეგობრეშემთა მტერის ძაფის ლეხა და ძაფისაგან ძვირფასი ქსოვილების ქსოვა, მოვამზადოთ სალი თესლი და ამით გამოვიხსნათ მეგობრეშემთა მატყუარა მეთესვლებისაგან.

წარლი რედაქციის მიხარია.

გურიას საჯარო ამხანაგობა „შუამავალი“ და ბ. კ. თავ—ძას. თბილისი (შედეგი *)

მეგრამ არა მარტო ამით გვესანუგებო ბ. თომიძე; იგი კიდევ სხვა სანუგებო და დასამშვიდებელ ამბებს მოგვითხრობს ობერტეატულ ვაჭრებზე, — ეს არის საზოგადო-სამეურნეო საშარტზე მოღვაწეობა ობერტეატული ვაჭრებისა, რაც ჩვენ მისი სიტუაციით ზემოთ ჩამოვარდულია. საზოგადოებრივად ბ. თომიძე აქაც გვიჩინებს თავისი სუსტი მხარე. მაშ რა არის ის, თუ არ მტკნარი სისუსტეა იგი მოგვიხსნის, რომ ობერტეატული ვაჭრები ინახვენ სამოქალაქო სასწავლებელსო? ყველასათვის ცხადია ის, თუ ვინ ინახავს ამ სასწავლებელს, რადგანაც ეს უკანასკნელი სპინისტროს ეკუთვნის. ქალთა სასწავლებელი? დი-

*) ი. ივერია № 72.

ახ, ქალთა სასწავლებელი? ინახვენ ობერტეატის მტერებმა და არა მარტო ვაჭრები, როგორც ამხანაგობა. თომიძე მეგრამ თუ რა შენახვა ეს შენახვა, ამას ის ფაქტი გვიჩვენებს, რომ ამ სასწავლებელმა ლაშის არის სული დალიის უსაშვლობის გამო მატრიალურის შესარც. რაც შეეხება ობერტეატში ახლად დაარსებულსამეურნეო განყოფილებას საქალაქო სასწავლებელთან, ამ საქმის აღდგინება სულ ბოლოდ ეკუთვნის გურიის გლეხობას, რაც კარგად ცნობილია, და თუ საზოგადოდ ყველა ობერტეატის მკვიდრთა ამ სასწავლებელს რამე შეეშობა აღმოუჩინებს, აქ ობერტეატული ვაჭრები არაფერ შეუძლია. ერთად ერთი სამართლებ ბ. თომის ნათქვამიდან იმაში მდგომარეობს, რომ ობერტეატის ერთი ვაჭარი ახლად შევირთვებისათვის (125 მან. წლიურად) სამოქალაქო სასწავლებლის საპატრო მზრუნველად არის დანიშნული და იმავე ვაჭრმა რამდენიმე ათასი მანეთი დასარჯა ბ. ბუჭუჩის ხელის გაცემებისათვის, ამას იმასაც თუ დაუმატებთ, რომ ობერტეატული ვაჭრები თავის შევლებზე და სხვა-და-სხვა სასწავლებელში. ეს არის და ეს, მკიხხელი, ობერტეატული ვაჭრების საზოგადო-სამეურნეო მოღვაწეობა მოღვაწეობა წარმოვიდგინოთ, რომ თითქმის ყოველივე ბ. თომისგან ნათქვამი მართალია; მეგრამ ვინს სამადლოსი იქნება ეს ყოველივე! ნუ თუ ყოველივე ეს საზოგადო მოვლევობა არ არის ყველასათვის, ვაჭარი იქნება იგი თუ გლეხი, ანაურთ თუ თავილი? და თითი ბ. თომისგან მოძულებული გლეხი და სოფლის მტერებნი შედარებით ათას ჯერმეტ გარდასახდნენ არ არიან? და ამავე დროს ეს გლეხები არ არიან, რომ თითქმის ყველა სოფელში ორკლასისა თუ ერთ კლასისა სკოლის ინახვენ, და თითი ობერტეატის სამეურნეო

რიდულად და ნაციონალურად—ამ ამხანის დასისათება. ნაციონალური სახელმწიფო არ არსებობს. ვაჭრთა და აღმ-მეცემობა ნელ-ნელა გაძლიერდა. რადგანაც ხმელეთის გზები უხერხული იყო, ამიტომ ნავოსნობა დაედა საფუძვლად საჯარო მიმოსვლას. ქალაქები შენდებო წყლის პირას. ქალაქის უახლოვება და სიმელო ბაზარი ის სოფლები, რომელნიც მას აკრავენ. ამნაირად სოფლის და ქალაქ შორის ჩნდება შორის განაწილება და ნაშრომის გაცვლა-გამოცვლა. რაც მეტი ტერიტორია აკრავს ქალაქი, მით მეტი სააღრე-მიცემო ასპარეზი აქვს. აქედან დიდახდა ქალაქთა შორის უკუ-ხელი და განხეთქილება. საფრანგეთში გამოიქვანა ქაოვნები, რომლის ძალით ერთ ქალაქს ეკაობრების თაობის საქონელი მეორე ქალაქის საზღვრებში ვასასყლად გაიტანას. რაკი ბაზარი ვიწროა, მოვაჭრეებსაც უნდა იყოს იქი რას გაყიდეს და რას იყიდოს. თუ ვაჭართა რიცხვი გაიზარდა, მაშინ მათ შორის მეტოქეობა ტუდება და სუსტი იზარება. აი ამის წინაღობა მდებ შემეშვად ამქართული წესები. აქ დაწვრილებით განისაზღვრა რამდენი ხელსმანი, რამდენი შეგარდი ტუჭი, რას უნდა აწაღებდეს და სხ. ცხადია, ვიწრო ბაზარს ვიწრო წარმოება შეეყვინოს. აი ამ ხანაში ქალაქი ისეიყვე განკალკეებისა და გან-

თავითებისათვის მებრძოლი იყო, რომ გორდაც სოფლის ფეოდალი და მივარდნილი ხეობები. ქალაქმა ირველივე კედელი შემოვიფარა, დააყენა დარაჯები, გაიჩინა საომარი იარაღები და ასე ამნაირად თავის საზღვრებს ფეოდალთა აკლენისაგან იცავდა.

მე-XV საუკ. აღმოაჩინეს ამერია და ზღვის გზა ინდოეთისაკენ. ამით ერთიანად შეიცვალა ევროპის მდგომარეობა. ევროპელები დაეხიერნ ახალ აღმოჩენილ ტყვეებს და ოქრო-ცეცხლის და სხვა ძვირფასი საქონლის გადმოზიდვა იწყეს. ვაჭრებმა მისვლა-მოსვლა, გაფართოვდა სამოქმედო სარბიელი და აღმოაჩინა ნაშრომის დიდი ვასალები მიეცა. საეპრო კენტრი ხმელთა-შუა ზღვისაგან ტრანსპორტის ოკეანეში გადავიდა. ამან დასცა იტალია, სამხრეთი გერმანიისა, პოლონეთი და სხ. სამაგიეროდ საეკონომიო ასპარეზზე გაბატონდნ პორტუგალია, ესპანია, საფრანგეთი, ინგლისი და შოლანდია. ბაზრის გავანერებამ გამოიწვია წარმოების გავანერება და განვითარება. ფეოდალი და საქონლის ტრიალი ცხოვრების დედა-ძირადღე შეიტანა. ქალაქები გამოვიდნენ კარ-ჩაქცილ მდგომარეობიდან და ხელი-ხელ გაყრილი გავიდნენ საეპრო გზაზე. მაგრამ ასეთი რეულ დროის მათ ფეოდალები შიგნით და უცხო ტომთა მეტოქეობით ვიწროვდნენ და ვაჭრებს

წეს-რიგის დაცვა შეუძლებელი ხდებოდა. ფეოდალები თავიანთი ამალით ძარცვენ მოქალაქეთ და აწოკებენ ახალგაზრდულ უძლიერ ქალაქებს. აქედან დაიბადა ორი მიმდინარეობა: მოქალაქეთა ლტოლვილება ძლიერი ცენტრალური მთავრობისაკენ და კეთილშობილთა ლტოლვილება ფეოდალისაკენ. ფეოდალთა დაგანება და დასცა ქედ მოუხერხელი მებატონენი და მთავრობამ გააღწიერა მოქალაქენი. მოწინავე წოდების თანდათან ეკავრების ნივთიერი ნიადგვი და მოქედანვე გამოიღის ბურჟუაზია.

ბურჟუაზიის განვითარება—ეს საეკონომის ტრიალის და ფულის მეურნეობის განვითარება. ეს მოითხოვს ადვილ მიმოსვლას და საზოგადო მშვიდობიანობას. ერი საუკუნეების განმავლობაში დაწოკებული ერთად იკრიბება და არსდება ერთი ერთეული სახელმწიფო. მეფე მუდამ ფულის საჭიროებს, ხოლო ფულის წყარო აღმ-მეცემობაა. ამნაირად მეფის პირდაპირი ინტერესი შეიქმნა აღმ-მეცემობის აღდგინება და გადონიერება. ის იფარავს ქალაქებს, გზებზე აყენებს დარაჯთ, ერთის სიტყვით ყოველივე ზომის დებუქართა თუზრუნველყოფისათვის. მაგრამ უზრუნველყოფისათვის ალაგმა? ჩვენ ზეით ვთქვით, რომ მეფე არ აღმეტება უძლიერეს ფეო-

დალს, რომ ის პირველი თანასწორთა შორის. მაშ საიდან იკრებს ახლა ახალ ძალას? აქ მუშაობს იგივე ფეოდალი ტრიალი, რაკი ფეოდალი ცხადია ისე ლაფრის შექმნა შეიძლებოდა, კვადია ეს ლითონი ყველასთვის სანატრელი გახდა. მეფის ხანა ისე მიდრეკილია, რომ შესაძლებელი შეიქმნა მეომართა მტარება და მუდმივი ჯარის ყოლა. ჯარის ერთი ნაწილი შედგება უცხოელებისაგან (მაგ. შვეიცარიელები), ხოლო მეორე ნაწილი ყოველნარი უსახლო უსახლო-კარო, მლოდვ და დღის ლუკმის მიძიებელთაგან. უკან თავი შევლებდა არ ჰქონდა ჯარში შესასვლელად ბატონი-კი არ კადრებოდა, ჯერ-ჯერობით უფულოდაც ითვლებოდა. ახლა მეფე ითვალდა საჭიროების მეგობრეშემთა წესი ამა თუ იმ ომში მომემხარეო. პირაქით, ურჩ მებატონეს თავისი გაწარფილი ჯარით იზორილებს და თავის სურვილს ასრულებინებს. ამნაირად, მეფე გამძაღვდა და თავისი სამშობლო ყოველივე, მეორის მხრით, ნატურალური მეუღნეობა შეინგრა, ფულის საბაძინებელი გაიწია და მთელი ერი თავისკენ მიიწია. ფეოდალი ფულს საჭიროება და ეს ფული სოფელში არ მოკრებებდა. ის დავალობდა და უკან დაიწია. ის სტოვებს თავის კოშკს და ქალაქებში მიდის. ახლა სამსა-

ზურის აღარ თაკილობს, ჯარში, სასახლეში, კანცელარიაში, ქვეყნის მართვა-გამგობაში, ერთის სიტყვით, ყოველ გამოსარჩენ და ჯამაგირიან ადვილებზე ბატონი ამნაურები იქნენ ბინას. კეთილშობილ როლებამ დაკარგა ძველი თვისებები: გაუტეხელი თავმოყვარეობა, გულადობა, სიკრულად და სხ. ის ახლა ჯამაგირის მაძიებელ წოდებად გადაიქცა. ამით დაიღწეა მისი ყოველად მლიერება და მეფის მონა-მოსახლად შეიქმნა. რადგანაც წოდებებს აღდგინათი ფაქტური ძალი არ შეჩრა, მეფე მათ წარმომადგენელთად აღარ იწვევს. წინად მეფე მათ ეხვეწებოდა, ახლა ის მმრძინებელია და რომელი ბატონი ეტყვის ყმის ნებართვას რამე საქმის განსახლება. საფრანგეთის მეფეთა 1614 წლიდან წოდებთა წარმომადგენელნი აღარ მოუწყვეით ინგლისში და გერმანიაში ხანდახან იწვევენ, მაგრამ მანაშენებელი აღარ აქვთ. მეფის ბრძანება მათი კანონია, თუ კრება მეფეს ეურჩება, ეს ჯარის საშოკებით სხდომის ხურაგს და მოწინააღმდეგეთა ბტყვევებს. *)

6. წ.—ნია. (შედეგი იქნება.)

*) 1688 წ. ინგლისში რევოლუცია გობდა და პარლამენტი დაარსდა. აქედან ახალი პარლამენტული წყობილება იწყება და ძველი წესდებათა კრება გაუქმდა.

სასწავლებელიც იმავე გვლებიდან დაფუძნებული არ არის?

ელა ვიკითხოთ, თუ რა დარიგების გავლენა... თუ რა დარიგების გავლენა...

საბარათშემოს თიხაწი.

თავიანი თუმბინიშვილი. საქართველოს მეფის გიორგი XIII-ის 1791 წელს...

6 დეკემბერს 1850 წ. უმაღლესად დამტკიცებულს საქართველოს თავადთა...

უმაღლესი სენატის დადგენილებით 16 თებერვალს 1853 წ., 12 თებერვალს 1857 წ., 25 თებერვალს 1858 წ., 3 და 17 თებერვალს 1862 წ., 11 მაისს 1866 წ. და 7 მარტს 1873 წ. მიგვანს...

წილი რედაქციის მიხარბი.

ბ-ო რედაქტორი! უმარბილესად გთხოვთ ნება მამათ თქვენს მატერიალად გასუთ ავერბისა...

ბ-ო რედაქტორი! უმარბილესად გთხოვთ ნება მამათ თქვენს მატერიალად გასუთ ავერბისა...

ბ-ო რედაქტორი! უმარბილესად გთხოვთ ნება მამათ თქვენს მატერიალად გასუთ ავერბისა...

დასასრული იქნება. კალანდარიშვილი.

მდმსსა. ბუღალარიის მთავრის შე-საგებლად...

პარსი. 3 აპრილს ვარეშე საქმე-სა სანინსტროში...

ქონსტანტინეპოლი. სამს აპ-რილს სულითმა...

განცხადებანი

ბირველი კერძო სამუშაოლო ექიმის ნავსარდაინისა...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ბ. ა. ნავსარდაინისა, 11-12 საათ. იმათ, ვისაც სჭირს...

ავადმყოფებს მიიღებს: დღით 10-დან 2 საათამდე...

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

ქირა-შემაღლებანი. ხუთი თაბი ავტოსის ქუჩა, № 21.

წილი 10 საათიდან ნაშუადღევს 2 საათამდე. (166-1891-98).

დანიშნული იჯარით ვაიკეთა და კო-რო-ლოგოგებულ ქუჩებში განსო-რება და მათი ქვეთ მოყვანა...

ვაიკეთის მალია.

კულისა და მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.

ვაიკეთის მალია. ვაიკეთის მალია.